

Botvidsbygdens Släktforskarförening

BSF-nytt 3, 2024

På medlemsmötet den 24 april fick vi höra mer om gravvalven av Lennart Palm. Vi fick bland annat höra om Nordens största gravvalv på Östra Kyrkogården i Göteborg. Det byggdes av Georg Seaton till minne av hans far Arthur Seaton. Gravvalvet är 200 m² stort och stod klart 1914.

Därefter fick vi höra om Lars Gathenhielm, alias Lasse i Gatan, 1689-1718, som var en krigare och kapare. När han begravdes bands hans ben ihop för att han inte skulle kunna gå igen och spöka. Han ligger begravd i Onsala Kyrka och där hade Lennart Palm så klart varit och tittat.

En annan person som Lennart lyfte fram var Laurence Stobé, 1676-1756. Han var ursprungligen trädgårdsmästare men efter slaget i Wiborg var han krigsfånge i Ryssland. Han har anlagt många trädgårdar i S:t Petersburg. Han lyckades rymma efter en mängd äventyr med bland annat en tam björn inblandad. Han blev sedermera landshövding i Göteborg.

Lennart har en berättarglädje som är fantastisk och vilka fantastiska människor han berättar om. Det är dock tråkigt att höra att vissa församlingar, och även antikvarier, är så ointresserade av det kulturarv som gravvalven ändå är. Några vill till och med bränna upp kistorna och ta bort gravvalven helt.

Han hade lite högläsning om adelsmän i en liten bok som heter "Svenska adelsmäns öden". Kolla om ni kan hitta den på något antikvariat för den är verkligen läsvärd.

Så slog Lennart ett slag för Fite Fitesson, den skickligaste kistbyggaren under stormaktstiden. En kista kunde ta upp till ett år att bygga.

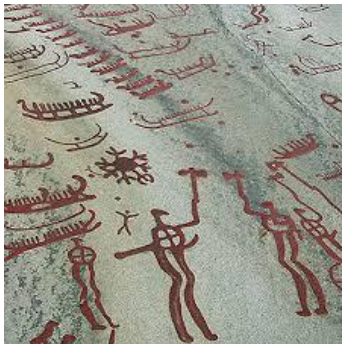
Att en och en halv timme kan försvinna så fort. Det var en minnesvärd kväll.

Text och foto: Monica Andersson

Det kommit två bidrag från våra medlemmar och det känns extra roligt att få presentera dem här i medlemsbladet.

Yxan

För många tusen år sedan drar sig inlandsisen bort från vårt land och i dess spår växer tall och lövskog upp. Älg och vildren vandrar in. Vinden viner i träden, åskan mullrar, fågelsång hörs överallt. Men plötsligt hörs ett nytt ljud i skogen; tap, tap, tap! Det är de första yxhuggen som ekar i den svenska skogen och som sen ska komma att ljuda i flera tusen år. En frusen jägare hugger i en torrfula för att få ved till sin eld. Den yxan han använder är i princip precis likadan som de yxor vi köper i affärerna idag. Yxhuvudet är av sten i stället för järn och skärpan är inte densamma men skaftet är av trä och balans och användningssätt är precis detsamma. Vår stenåldersman använder sin yxa till att fälla träd, bygga sin bostad, sin båt, verktyg och redskap. Någon gång händer det kanske att han slår den i huvudet på någon antagonist som vill åt hans jaktmarker eller hans kvinna.

Cirka 2000 år f. Kr kom den första bronsyxan till Norden, men den var mjuk i eggen och blev aldrig någon succé. De människor som huggit med stenyxa i 5000 år var vana att ta i. När sedan järnyxan kom 1500 år senare kunde man få en helt annan skärpa; storlek och form kunde varieras. Men märk väl att stenyxan användes i den svenska skogen i 7000 år; järnyxan i bara 2000 år, och är nu i stort sett borta.

Det utvecklades snart flera olika modeller. Huggyxan stor och tung att fälla träd med, kvistyxan lite mindre och klyvyxan att klyva veden med. Bilan användes till att bila timmer till de knuttimrade husen, men snart upptäckte man att den också passade utmärkt till att hugga huvudet av dödsdömda missdådare. Det finns också snickaryxor, holkyxor och stridsyxor av olika slag.

Konsten att smida en yxa så att eggen blev tillräckligt hård för att hålla skärpan, men tillräckligt mjuk för att inte spricka i hårt trä, att snickra ett skaft starkt och smidigt och sedan skafta yxan så att den inte lossnade från skaftet, är en färdighet som har gått i arv från generation till generation. Sen gäller det att kunna använda den på ett bra sätt utan att hugga i sten eller att hugga sig själv i foten. Klassisk är historien om huggaren som på något sätt råkat hugga sig i den kroppsdel som man normalt sitter på. Det blev ett rejält hack så han var tvungen att åka till doktorn i stan, en resa som fick företas stående. Läkaren var gammal i gården och hade sett det mesta, men han måste ändå fråga hur patienten hade burit sig åt för att hugga sig på ett sådant ställe. Huggaren sträckte lite på sig och svarade prompt: ”Vad kan inte en häutig karl!”

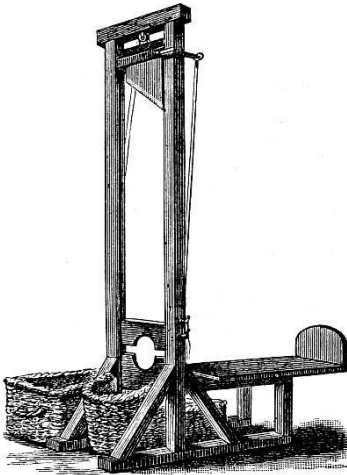

Det var sådana män som svingade yxan i den svenska skogen ända fram till i början på 1960-talet då motorsågarna blev så lätta att de började gå att kvista med dem. Då tystnade yxhuggen mer och mer för att idag vara i stort sett helt borta.

Det har ekat av yxhugg i den svenska skogen i 9000 år men nu hörs de inte längre. Det är inte utan att man saknar det.

Text: Allan Andersson

Det andra bidraget kommer från vår medlem Rolf Brauer och är en lite oväntad fortsättning på vårt ”bödels-tema”:

Såg att du skrev om giljotinen. 1981 fick vi en ny fotograf till tekniska roteln på Polisen. Han hade satt upp två bilder av giljotinen på sitt tjänsterum. Den ena på bara giljotinen, den andra på en TV-fotograf som filmade giljotinen. Kollegan berättade att det hade kommit ett tv-team från USA som skulle göra ett program om franska revolutionen. De hade åkt till Paris för att filma den giljotin som användes under franska revolutionen. Men detta var under presidentvalrörelsen och Mitterrand gillade inte dödstraffet så de fick inte plocka fram giljotinen. Men i Paris fick de tipset att åka till Stockholm. Det tillverkades nämligen två exakt likadana giljotiner och den andra såldes till Sverige. Och det är den som nu finns nerpackad på Julita.

Text: Rolf Brauer

Har du själv någon historia som du gärna vill dela med dig av hoppas vi att du vill sända in den. Har du kanske ett gammalt foto som har en intressant historia, skicka in det också. Välkommen med dina bidrag! Sänd till monica.andersson@storskiftet.se

Jag nappade på vårt tips om en släktforskningsföreläsning på ABF i Huddinge den 23 april. Rubriken löd ”Oväntade genealogier? Släktforskning, identitet, minne och släktskap i Sverige”.

Det var forskarteamet Jenny Gunnarsson Payne, Emma Pihl Skoog och Samuel Edquist som berättade om sitt forskningsprojekt om släktforskning. Projektet handlar om släktforskning som begrepp, som rörelse och som livsnerv. En intressant satsning. Nu blir äntligen släktforskning accepterad som en folkrörelse även inom den akademiska världen. De vill försöka förstå vilken påverkan som ett letande efter släkten kan ha inte bara för släktforskaren utan även för delar av samhället runt omkring oss. Vi släktforskare är

gräsrotsproducenter av kulturella minnen, livshistorier och skeenden som kanske glömts bort men som har haft och kanske fortfarande har betydelse. Utifrån etnologiska och historiska perspektiv ska de undersöka vad som händer när släktforskare upptäcker något oväntat i sina släkträd, som t.ex. hur det påverkar deras identitetsuppfattning och familjehistoria. De intresserar sig också för hur släktforskningsrörelsen bidrar till mer allmänna föreställningar och kunskap om det förflutna. Deras forskning utgår från insamlat material från oss släktforskare och de fynd som vi har hittat och hur dessa har påverkar hur vi ser på oss själva och vår egen identitet. Om du har lust att bidra till detta projekt kan du göra det på minnen.se/tema/minslakthistoria. Ju fler som deltar, desto bättre blir resultatet. Tänk om vi kan visa forskarna vilken stor rörelse vi egentligen är.

Text: Carin Johansson

Nya medlemmar:

Inga nya medlemmar sedan förra numret av BSF-nytt.

Vårt nästa **medlemsmöte** är ett studiebesök på

Blockmakarens Hus

OBS! Anmälan till inger@feldhofer.se senast den 15 maj.

Begränsat antal deltagare då huset inte är så stort.

Visningen startar klockan 17.00 så samling utanför huset cirka 15 minuter innan.

Adressen är Stigbergsgatan 21.

Visningen tar cirka 60 minuter.

Tillgänglighet: Visningen är inte tillgänglig för personer med rullstol eller barnvagn.

I Anderssons mörka, minimala kök på övervåningen lagas mat till hela familjen. På söndagarna kan det i stället bli lunch på Berns salonger.

Foto: Alexander Mmoud